

Tässä numerossa:

EMV:n päätöksiä 3

Sähkömarkkinat 3

Maakaasumarkkinat 10

EMV:ssä tapahtuu 10

Palautekuponki 12

emv | Energiamarkkinavirasto
tiedottaa

Lehti kertoo Energiamarkkinaviraston sidosryhmille sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnan ajankohtaisista asioista.

Tiedotteessa käsitellyt asiakirjat ovat myös kotisivuilla www.energiamarkkinavirasto.fi

Päätoimittaja:
Tapio Silvennoinen
Toimituksen osoite:
Lintulahdenkatu 10,
00500 Helsinki

Puh. (09) 6220 360
Faksi (09) 6221 911

Internet:
www.energiamarkkinavirasto.fi

Kurkistus valvontamallin sielunelämään

■ Sähköverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden arvioinnissa on saavutettu tärkeä välietappi. Uudenmaan Sähköverkon siirtohinnoittelua koskevassa päätöksessä otettiin ensimmäisen kerran huomioon myös toiminnan tehokkuus. Tehdyssä päätöksessä tehokkuus otettiin huomioon yhtiön eduksi. Yhtiön sallittiin kerätä tavanomaista suurempia verkkomaksuja, koska yhtiön toiminta näytti olleen tehokasta. Kuluva vuotta koskeviin ratkaisuihin tehokkuuden arviointi sisällytetään jo rutiininomaisesti. Valvontamalli, jota uuturuudella on kehitetty, on siis tuotantokäytössä. Se mahdollistaa yksilöllisten ja yksilöityjen ratkaisujen tekemisen rutinoitusti ilman, että meillä Suomessa olisi siirrytty etukäteen tapahtuvaan hintasäätelyyn. Mallin kehittäminen on kuitenkin vielä kesken. On monia tekijöitä, kuten investointien käsitteilytapa ja sähkön laatuun liittyvät kysymykset, jotka odottavat täsmenämistä. Valvontatyökalun hienosäätö on toistaiseksi arkitodellisuutta virastossa.

Valvontatyökalun synnyttäminen on ollut pitkä ja kitkallinen prosessi. Kauppa- ja teollisuusministeriön ja viraston välisissä tuloskeskusteluissa 1990-luvun loppupuoliskolla ministeriö esitti, että ellei toimivaa kohtuullisuusvalvontaa saada ripeästi aikaan, on sähkömarkkinain sääntöjä ryhdyttävä korjaamaan raskaampaan suuntaan. Megavoimaratkaisu ja sen pysyminen käytännössä muuttumattomana korkeimmassa hallinto-oikeudessa hautasi

aikanaan puheet lainsäätäjän valitseman sääntelymallin muuttamisesta. Valittu kevyt sääntely sai elintilaa ja elinaikaa.

Nyt tilanne saattaa kuitenkin olla muuttumassa. Euroopan Unionissa synnytetään uutta sähkösisämarkkinadirektiiviä, josta nähdyt luonnokset edellyttävät toteutuessaan erittäin nopeita päätöksiä kohtuullista hinnoittelua koskevista valituksista. Miten valvontamallimme saadaan istutettua mahdolliseen uuteen valvontamaailmaan, on vielä kunnolla pohtimatta. Alustavasti näyttää siltä, että joko valvontaresursseja olisi lisättävä tai sähkömarkkinain pelisääntöjä täsmennettävä toiminnan tehostamisen lisäksi.

Suomessa valitun kohtuullisuusvalvonnan monista hyvistä puolista huolimatta valvontamalliin liittyy yhä ongelmia. Miten menetellään esimerkiksi silloin, kun jakeluyhtiöt yhdistyvät ja muuttavat jatkuvasti nimeään ja siirtotariffejaan? Valvontamallin vaatiman aineiston tuottaminen on myös hankalaa. Näissä tapauksissa myös yksittäisen sähköasiakkaan tai asiakasryhmän verkkopalveluista maksamat maksut saattavat nousta rajusti, vaikka yleisesti hinnan korotus olisikin siedettävä.

Miten reagoidaan asiakkaiden sinänsä oikeutetulta tuntuvaan kritiikkiin? Toistaiseksi mahdollisuudet arvioida yksittäisen tariffin tai tariffikomponentin kohtuullisuutta ovat heikot. Kyse on pitkälti pohdinnasta esimerkiksi vapaa-

Kurkistus valvontamallin sielunelämään...

▶▶▶

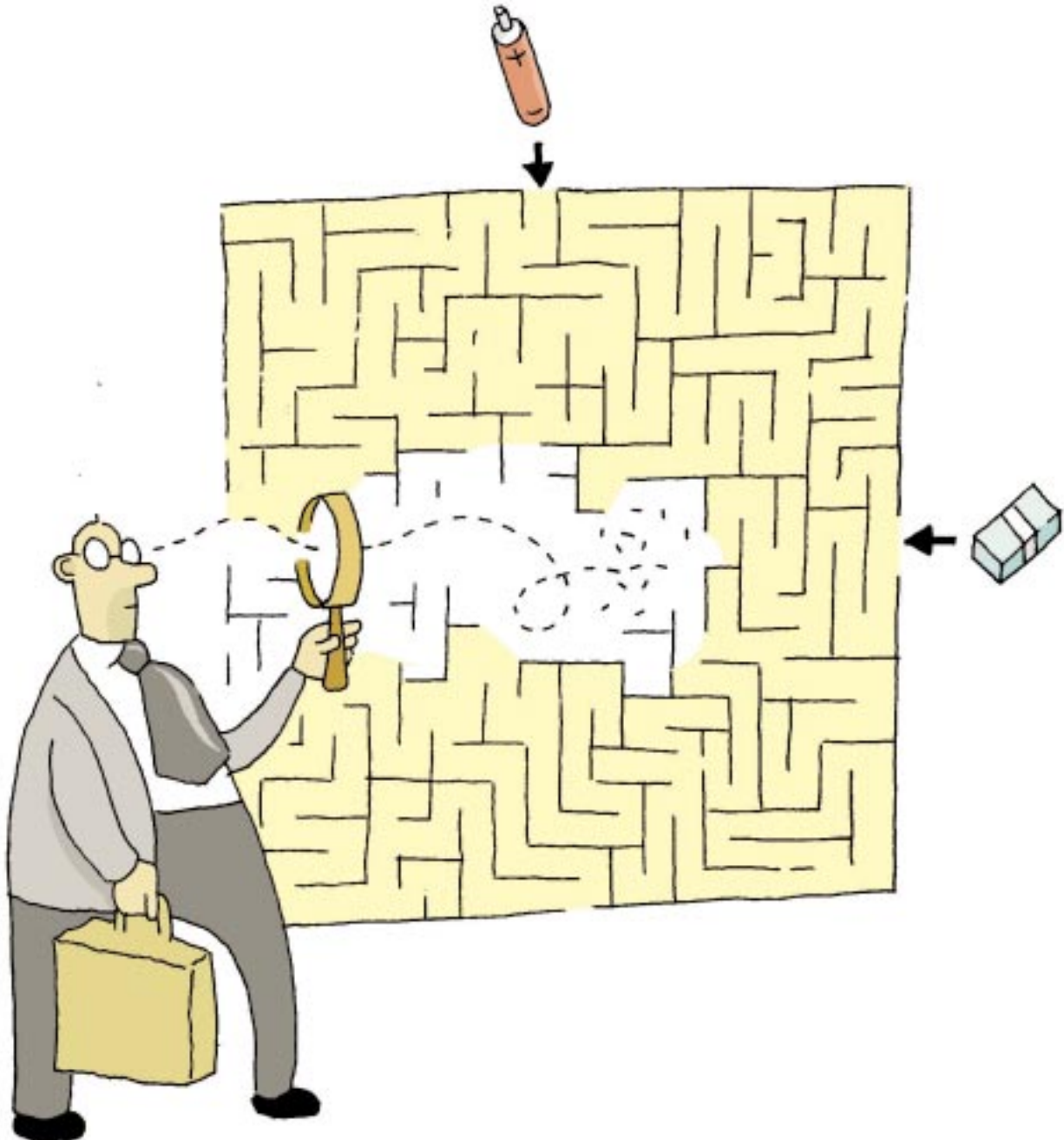
ajan asukkaiden ja sähkölämmittäjien välisten maksujen jakamisesta tai kustannusten kohdistamisesta elinkeinoelämälle kotitalouksien sijaan tai päinvastoin. Ja vaikka virasto voisikin kohtuutomuuden näyttää toteen, kuluttajan mahdollisuudet saada liikaa maksamansa rahat takaisin ovat käytännössä heikot ja lopullisen ratkaisun saaminen hidasta. Tähän virasto on yhdessä kollegavirasto-

jensa kanssa kiinnittänyt huomiota.

Omalta osaltani olen tässä esittämässä eräänlaista tilinpäätöstä lyhyestä ajasta viraston keulassa, sillä lokakuun puolivälissä olen jälleen töissä kauppaja teollisuusministeriössä. Eräs havainto vierailusta virastossa on ollut, että arki-työ virastossa on kielteisviritteistä vaikka viraston historian aikana saavutetut tulokset ovat myönteisiä. Tällä tarkoitan sitä, että kaikki se, mitä tehdään on jatkuvan kritiikin kohteena.

Näissä olosuhteissa viraston henkilökunnalta vaaditaan markkinavalvojan ammattitaitojen lisäksi paljon muuta osaamista sekä arjen yhteishenkeä, väsymättömyyttä ja uskoa oman työn merkitykseen. Virasto onkin lähtenyt vahvistamaan tätä osaamista. Myös tällä tavalla me virastossa haemme tehokkuutta.

Hyvää syksyä!
 Arto Lepistö

EMV:n päätöksiä

Uudenmaan Sähköverkon siirtohinnoittelu lain vastaista

■ Energiamarkkinavirasto on todennut Uudenmaan Sähköverkko Oy:n vuoden 2000 siirtopalveluluiden hintatason ylittäneen sijoitetun pääoman kohtuullisen tuoton noin 1,4 miljoonalla eurolla (8,6 miljoonalla markalla).

Antamassaan päätöksessä Energiamarkkinavirasto on kieltänyt Uudenmaan Sähköverkko Oy:tä soveltamasta jakelualueellaan sellaista hinnoittelua, joka ei täytä sähkömarkkinalain edellyttämää kohtuullisuuden vaatimusta.

Energiamarkkinavirasto on päätöksessä ensimmäistä kertaa ottanut huomioon verkkotoiminnan kustannustehokkuuden. Uudenmaan Sähköverkko Oy on osoittautunut Energiamark-

kinaviraston soveltamalla jakeluverkkoiminnan tehokkuutta mittaavalla ns. DEA-menetelmällä tehokkaaksi yhtiöksi. Sen perusteella Energiamarkkinavirasto on arvioinnissaan ottanut huomioon tehokkaasta toiminnasta yritykselle laskettavan kannustuslisän. Uudenmaan Sähköverkko Oy:n tehokkaasta toiminnasta huolimatta toteutunut tuotto on tilikauden 1.1-31.12.2000 aikana ylittänyt kohtuulliseksi katsottavan tuoton noin 3,8 %:lla liikevaihdosta.

Nykyisin Fortum Power and Heat Oy:n ja Fortum Sähkönsiirto Oy:n puoliksi omistaman Uudenmaan Sähköverkko Oy:n verkkotoimintaa on harjoitettu 31.8.1999 asti kolmessa eri verkkoyhtiössä, POY-Sähköverkot

Oy:ssä, Lohjan Verkko Oy:ssä ja Vihdin Sähköverkko Oy:ssä, jotka silloinen holdingyhtiö Uudenmaan Sähköverkko Oy omisti. Yhteisenä toimintanimenä on käytetty Elnovaa.

Uudenmaan Sähköverkko Oy on toiminut itsenäisenä verkkoyhtiönä 1.9.1999 lähtien, mutta siirtohinnoittelu yhtenäistettiin jo ennen fuusiota 1.11.1998 alkaen. Yhtiön vastuualue on Lohjan, Riihimäen ja Vihdin ympäristössä.

Uudenmaan Sähköverkko Oy on valittanut Energiamarkkinaviraston tekemästä päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

*Energiamarkkinaviraston päätös
 4.7.2002 Dnro 194/421/99 ja
 lehdistötiedote 16.8.2002*

SÄHKÖMARKKINAT:

Sähkön toimitusvarmuuden parantaminen

Selvitysmiehen raportti

Viime syksynä Suomea koetelleet myrskyt aiheuttivat sähköjärjestelmän toimivuudelle merkittäviä vahinkoja ja johtivat pitkiin sähkönsaannin keskeytyksiin erityisesti Pirkanmaalla, Kanta-Hämeessä, Päijät-Hämeessä sekä Uudellamaalla. Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti selvitysmiehen, VTT:n ylijohtaja Jarl Forstenin, muovaamaan lausunnon, voisiko sähkömarkkinalain rinnalle kehittää järjestelmää, jonka nojalla jakeluverkonhaltijoiden tulisi maksaa vakiokorvaus automaattisesti esimerkiksi tietyn aikarajan ylittävistä keskeytyksistä.

Yhteenvedon selvitysmies katsoi, että sähköverkon suunnittelussa, käytössä ja kunnossapidossa on tavoiteltava tasoa, jolla pisimpien sähkönjakelukeskeytysten aika olisi enintään 6 tuntia hyvinkin poikkeuksellisissa olosuhteissa. Jotta keskeytysajat voitaisiin pitää lyhyinä laajoissakin häiriötilanteissa, selvitysmies ehdotti jakeluverkonhaltijoille ns. varautumissuunnitelmaa. Jakeluverkonhaltijoiden tueksi tulisi kehittää jakeluverkkojen käyttövarmuuden arvioinnin menetelmä, joiden avulla pystyttäisiin entistä paremmin kohdistamaan investoin-

Piirros: Anssi Keränen

teja niin, että käyttövarmuus paranee.

Keskeytyksen kokeneella asiakkaalla on voimassa olevan sähkömarkkinalain mukaan oikeus hinnanalennukseen ja vahingonkorvaukseen. Selvitysmies katsoi, että on kehittävä hinnanalennusta täydentävä vakiokorvausjärjestelmä. Korvausmenettelyä on tarkennettava perustettavassa työryhmässä.

Vakiokorvaustyöryhmä

Kauppa - ja teollisuusministeriö asetti 23.5.2002 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus sähkömarkkinalakiin sisällyttäväksi säännökseksi. Sen nojalla olisi mahdollista velvoittaa jakeluverkonhaltija maksamaan sähkökäyttäjälle vakiokorvaus sähkökäyttämättömyyden puuttumisesta. Työryhmän tuli erityisesti tarkastella em. selvitysmiehen suosittamaa sähkönsaannin keskeytyksen syystä riippumatonta vakiokorvausmallia.

Lakiehdotuksessa todetaan että vakiokorvauksen määrä on

sähkökäyttäjän vuotuisesta verkkopalvelumaksusta

- 10 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 12 tuntia, mutta vähemmän kuin 24 tuntia;
- 25 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 24 tuntia, mutta vähemmän kuin 72 tuntia;
- 50 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 72 tuntia, mutta vähemmän kuin 120 tuntia;
- 100 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 120 tuntia.
- Vakiokorvauksen enimmäismäärä verkkopalvelun keskeytymisen johdosta on 700 euroa sähkökäyttäjää kohti.

Lakiehdotuksessa todetaan maksettavan vakiokorvauksen enimmäismäärän olevan 350 euroa, mikäli vakiokorvauksen perustana oleva keskeytys on alkanut ennen kuin kaksi vuotta on kulunut lain voimaantulosta.

*Sähkön toimitusvarmuuden parantamien,
selvitysmiehen raportti 30.4.2002*

EMV:n lausunnot selvitysmiehen raportista ja vakiokorvaustyöryhmän mietinnöstä

Selvitysmiehen raportti

Selvitysmiehen raportissa todetaan toimitusvarmuuden osalta, että selvitysmiehen näkemyksen mukaan tavoitteeksi on asetettava sähkön toimitusvarmuuden jatkuva parantaminen. Selvitysmies suosittelee, että jakeluverkon haltijat laatisivat vuosittain päivitettävän kymmenen vuoden kehittämissuunnitelman, jolloin vuosittaiset investoinnit ja niiden vaikutus voidaan pitää kohtuullisina. Kehittämissuunnitelma tulee lähettää sähkömarkkinaviranomaiselle, joka voi tarvittaessa arvioida, ovatko suunnitellut investoinnit riittäviä. Lisäksi viranomainen voi tarkkailla suunniteltujen investointien toteutumista ja keskeytysaikojen kehittymistä.

Energiamarkkinaviraston näkemyksen mukaan kehittämissuunnitelman vastuukysymykset jäävät selvitysmiehen raportissa hieman epäselviksi. Kenellä on vastuu, jos esitetyt investoinnit esimerkiksi ovat riittämättömiä tai jopa väärin suunnattuja sekä kuka määrittää raportissa mainitun kehittämissuunnitelmien arviointitarpeen. Kehittämissuunnitelmia muutetaan ja korjataan vuosittain, joten niiden arviointi on siis vuosittainen jatkuva prosessi.

Edellä olevan selventäminen ja velvoitteiden hoitaminen vaatisi Energiamarkkinaviraston näkemyksen mukaan vastuurajojen selkiyttämistä sekä tarvittavien lisäresurssien kohdistamista toimitusvarmuuden parantamissuunnitelmien arviointityölle.

Raportin mukaan jakeluverkon haltijalla tulee olla varautumissuunnitelma erilaisten laajojen häiriötilanteiden varalle. Varautumissuunnitelmaa tulisi ylläpitää säännöllisesti sekä sitä tulisi päivittää jokaisen laajemman häiriötilanteen jälkeen, jolloin myös voidaan käyttää saatuja kokemuksia suunnitelmien kehittämiseen. Jakeluverkon haltijan tulee raportin mukaan lähettää valmis varautumissuunnitelma verkonhaltijan maantieteellisen alueen pelastusviranomaisille, Turvatekniikan keskukselle ja Energiamarkkinavirastolle tiedoksi.

Energiamarkkinaviraston mukaan juridinen vastuu varautumissuunnitelman toiminnallisesta tarkastamisesta jää tässäkin kohdin epäselväksi. Vaaditaanko suunnitelmille ennakkohyväksyntää ja kenen toimesta sellaisen voi myöntää.

Energiamarkkinaviraston mielestä viranomaisten väliset vastuukysymykset ja mahdolliset resurssien lisätarpeet tulisi myös varautumissuunnitelmaan liittyvien valmistelu- ja hyväksymisprosessien osalta selkiyttää.

Vakiokorvaustyöryhmän mietintö

Kauppa- ja teollisuusministeriö on 12.7.2002 päivätyllä lausuntopyynnöllä pyytänyt Energiamarkkinavirastolta lausuntoa kauppa- ja teollisuusministeriön 23.5.2002 asettaman sähkökatkosten vakiokorvaus työryhmän mietinnöstä.

Energiamarkkinaviraston mukaan korvausvaatimuksen esittämiseen verkonhaltijalle sisältyy juridinen ongelma. Jos verkonhaltija arvioi maksettavan korvauksen eri tavalla kuin korvausvaatimuksen esittäjä tai katsoo peräti käsiteltävässä tapauksessa olevan olemassa edellytykset korvausvelvollisuudesta vapautumiselle. Tällaisessa tapauksessa voi korvauksen esittäjä tehdä tutkimuspyynnön Energiamarkkinavirastolle. Energiamarkkinavirasto katsoo, ettei sen toimivalta ei ulotu tällaiseen yksittäiseen riitatapaukseen, jossa verkonhaltija määrätään maksamaan korvauksia asiakkaalleen. Energiamarkkinavirasto voi tutkia verkonhaltijan menettelyn lainmukaisuuden kokonaisuudessaan ja antaa siitä päätöksensä.

Energiamarkkinavirasto mielestä vakiokorvausmenettelyn maksamiseen liittyvä juridista puolta ja eri viranomaisten välistä vastuuta olisi syytä selvittää ennen lain voimaan tuloa.

Lakiehdotuksessa todetaan maksettavan vakiokorvauksen enimmäismäärän olevan 350 euroa, mikäli vakiokorvauksen perustana oleva keskeytys on alkanut ennen kuin kaksi vuotta on kulunut lain voimaantulosta. Energiamarkkinaviraston näkemyksen mukaan kahden vuoden siirtymäaika on kuitenkin sangen lyhyt verkostonhallinta- ja tiedostojärjestelmien sopeuttamiseen tarvittavalle tasolle. Kyseinen siirtymäaika on kuitenkin riittävän pitkä verkonhaltijoille, jotta verkonhallintajärjestelmät voidaan kehittää tasolle, jolla vakiokorvauksien maksu voidaan järjestää ilman sähkökäyttäjän erillistä vaatimusta.

Energiamarkkinaviraston mielestä siirtymäajan (kaksi vuotta lain voimaantulosta) aikana voisi lyhin korvauksiin velvoittava keskeytysjakso olla 18 tuntia tai vaihtoehtoisesti voisi jopa harkita ensimmäisen korvausportaan poistamista siirtymisajaksi. Siirtymäajan puitteissa tulisi jakeluverkonhaltijoiden siirtyä käyttämään verkkohallinta- ja tiedostojärjestelmiä, jolloin mahdolliset vakiokorvaukset voidaan maksaa ilman sähkökäyttäjän erillistä vaatimusta.

Lisälausunto vakiokorvaustyöryhmän mietinnöstä

Kauppa- ja teollisuusministeriö on 29.8.2002 päivätyllä lausuntopyynnöllä pyytänyt Energiamarkkinavirastoa esittämään arvionsa siitä, mitä mahdollisia vaikutuksia sähkökatkosten vakiokorvaukset –työryhmän mietinnössä esitetyllä säännöksellä on verkkopalveluiden hinnoitteluun ja sen kohtuullisuuden arviointiin. Kauppa- ja teollisuusministeriö pyytää Energiamarkkinavirastoa kiinnittämään lausunnossaan erityisesti huomiota Energia-alan Keskusliitto ry Finergyn ja Sähköenergialiitto ry Senerin työryhmän mietinnöstä antamissa lausunnoissa esitettyihin näkökohtiin.

Energia-alan Keskusliitto ry Finergyn ja Sähköenergialiitto ry Senerin lausunnoissa pidetään lähtökohtana, että työryhmän mietinnössä esitetyt vakiokorvaukset ja niiden minimoimisesta sähköverkonhaltijoille aiheutuvat kustannukset ovat verkonhaltijoille selkeä läpilaskutuserä, jonka verkonhaltijat perivät asiakkailtaan osana verkkopalvelumaksua. Lisäksi liitot katsovat lausunnoissaan, että vakiokorvausjärjestelmä samanaikaisesti myös lisää verkkotoimintaan liittyvää riskiä oleellisesti, mikä liittojen näkemyksen mukaan on otettava huomioon valvontamallia kehitettäessä.

Energiamarkkinavirasto katsoo, että sähkökatkosten vakiokorvaukset –työryhmän mietinnössä esitetty säännöstö saattaa toteutuessaan nostaa verkkopalvelumaksuja jonkin verran. Energiamarkkinavirasto ei voi antaa tarkempaa arviota, kuinka paljon verkkopalvelumaksujen hintataso voisi perustellusti nousta vakiokorvaussäännöstön takia. Ylärajan verkkopalvelumaksujen hintatason nousulle voisi muodostaa esimerkiksi verkonhaltijoille vakiokorvausten varalle tarjottavien vakuutusten hintataso. Energiamarkkinavirasto korostaa kuitenkin, että vakiokorvaussäännöstön takia kaikkien verkonhaltijoiden maksuja ei voida korottaa yhtäläillä. Osalla verkonhaltijoista todennäköisyys joutua säännöstön perusteella

maksamaan vakiokorvauksia on toimintaolosuhteista johtuen erittäin alhainen, joten vakiokorvaussäännöstöllä ei tulisi olla juurikaan vaikutusta näiden verkonhaltijoiden verkkopalvelumaksuihin.

Energiamarkkinavirasto katsoo, että vakiokorvauksilla tulee olla yhteys verkkopalveluiden hinnoittelun kohtuullisuuden arviointiin. Verkonhaltijoiden asiakkaille maksamia vakiokorvauksia ja niiden minimoimisesta sähköverkonhaltijoille aiheutuvia kustannuksia, kuten vakuutus- ja korvausrahasuomaksuja, ei voida jättää kokonaan verkkopalveluiden hinnoittelun kohtuullisuusarvioinnin ulkopuolelle. Energiamarkkinavirasto pitää tärkeänä, että verkkopalveluiden hinnoittelun kohtuullisuuden arviointimalli sisältää elementtejä, jotka kannustavat verkonhaltijaa toimimaan vakiokorvaussäännöstön suhteen mahdollisimman tehokkaasti. Vakiokorvausten käsittely puhtaasti läpilaskutuseränä ilman kytkentää esimerkiksi verkkotoiminnan tehokkuuden arviointiin ja sitä kautta verkotoiminnasta saatavaan tuottoon ei Energiamarkkinaviraston näkemyksen mukaan juurikaan ohjaisi verkonhaltijan toimintaa.

*Lausunnot Ktm:lle 15.8.2002, 22.8.2002 ja 12.9.2002,
 Dnro 128/63/200, Dnro 129/63/2002 ja Dnro 145/63/2002*

Sähkömarkkinalain muutosesitys

■ Tasavallan presidentti on 13.9.2002 antanut eduskunnalle hallituksen esityksen sähkömarkkinalain muuttamisesta.

Muutosesityksen keskeisimmät osat liittyvät mahdollisesta sähköpulasta johtuvaan varautumisjärjestelmän luomiseen, sähköliiketoimintojen eriyttämissäännösten täsmentämiseen ja samalla sähkömarkkinalakia muutetaan uuden perustuslain edellyttämällä tavalla.

Sähkömarkkinalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että olisi mahdollista ottaa käyttöön vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettu hitaan varakapasiteetin ylläpitoa ja käyttöä koskeva järjestelmä. Huoltovarmuuskeskuksen tehtävänä olisi huolehtia vakavan tehopulan hoitoon tarkoitettua hitaan varakapasiteetin ylläpitoa koskevien sopimusten tekemisestä voimantuottajien kanssa. Huoltovarmuuskeskus myös tekisi laissa säädetyin edellytyksin päätöksen kapasiteetin käyttöönotosta.

Kun sähkön toimitus häiriintyy voimajärjestelmän teknisen häiriön vuoksi turvaututaan niin sanottuun nopeaan varakapasiteettiin, jonka tulee olla käytössä 15 minuutin kuluessa häiriön syntymisestä. Hidasta varakapasiteettia puolestaan käytetään vapauttamaan nopea varakapasiteetti seuraavien vikatilanteiden varalle. Hidas varakapasiteetti koostuu lähinnä hiili-, öljy- ja turvekäyttöisestä lauhdevoimasta.

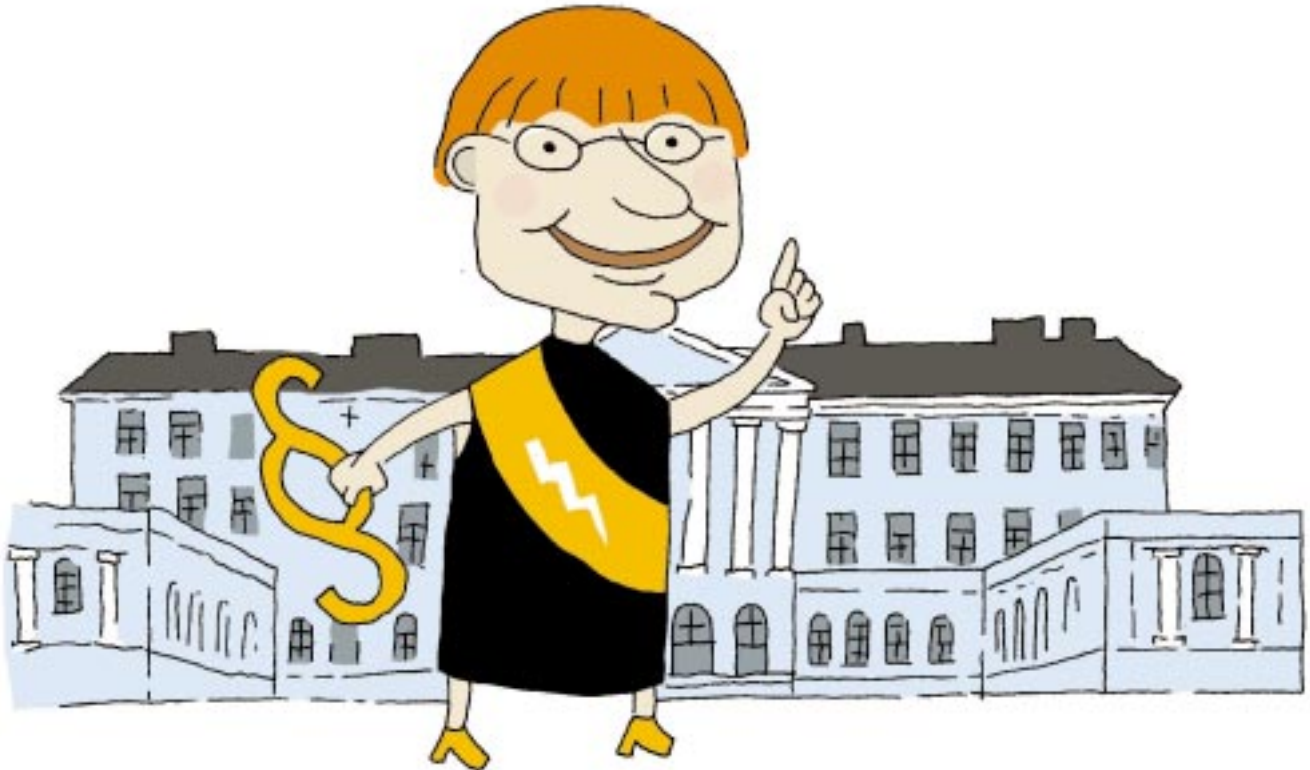
Laissa edellytettyä kirjanpidossa tehtävää laskennallista

eriyttämistä koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkennettaviksi. Esityksen mukaan sähkömarkkinoilla toimivien yritysten tulee eriyttää sähkön myynti- ja tuotantotoiminta sekä verkkotoiminta toisistaan sekä muista sähköliiketoimintoihin kuuluttomista toiminnoista. Eriyttäminen parantaa sähkömarkkinoiden toimivuutta ja vähentää sähköenergian ja sähkön siirron hintojen nousupaineita. Lakiin lisättäisiin vaatimus laatia tase muillekin kuin pääomavaltaisille toiminnoille.

Sähköverkkotoiminnan ja sähkön myyntitoiminnan tilinpäätökset tulisi ottaa osaksi virallista tilinpäätöstä, ja ne tulisi julkaista. Laissa täsmennettäisiin eriytettyjen tilinpäätösten laatimisessa noudatettavat yleisperiaatteet.

Sähköverkkoluvan hakijaa koskevat tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset, joista säädetään sähkömarkkina-asetuksessa, ehdotetaan otettaviksi perustuslain vaatimusten mukaisesti sähkömarkkinalakiin. Järjestelmävastuussa olevan kantaverkonhaltijan järjestelmävastuun toteuttamiseksi asettamien ehtojen osalta ehdotetaan perustuslain vaatimusten täyttämiseksi, että sähkömarkkinaviranomaisen tulisi vahvistaa ehdot ennen niiden käyttöön ottamista. Myös eräät sähkömarkkinalaissa olevat valtuudet oikeussääntöjen antamiseen ehdotetaan muutettaviksi perustuslain vaatimusten mukaisiksi.

Sähkömarkkinalakiin ehdotetaan lisättäväksi järjestelmä-

vastaavan sekä taseselvityksestä vastaavien verkonhaltijoiden ja tasevastaavien tehtäviään suorittaessaan tietoonsa saamia liike- ja ammattisalaisuuksia koskeva salassapitovelvollisuus sekä seuraamus tämän velvollisuuden rikkomisesta viittaamalla viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Hallituksen esitys (HE 114/2002 vp) laiksi eduskunnalle sähkömarkkinalain muuttamiseksi, tiedote 5.9.2002

Lausunto markkinahintaisesta sähkönmyyntituotteesta

■ Sähköenergialiitto ry Sener on pyytänyt Energiamarkkinavirastolta lausuntoa sähkön myyntihinnan sitomisesta sähköpörssin hintaan. Markkinoita seuraavassa muuttuvahintaisessa sähkönmyynnissä hinta muodostuisi siten, että kunkin kuukauden tai muun toimitusvelvollisuustuotteen määrittelyssä kuvatus ajanjakson energiahinta olisi edeltävän ajanjakson (asiakkaan valitseman tuotteen) tuotekuvauksessa määrättyjen sähköpörssinoteerausten keskiarvo lisätynä tuotteeseen kuuluvalla marginaalilla. Mahdollinen olisi myös sellainen sähkönmyyntituote, jossa hinnoittelu olisi reaaliaikainen eli jakson hinnan perusteena olisi jakson aikana muodostuva pörssihinta.

Pörssinoteerauksiin sidottu sähkönmyyntituote kilpailun piirissä

Energiamarkkinavirasto katsoo, ettei muuttuvahintaisen sähkötötuotteen käytölle kilpailun piirissä sinänsä ole estettä. Tu-

tetta voidaan käyttää yhtenä vaihtoehtona tarjottaessa asiakkaalle hinnoitteluvaihtoehtoista sopimusta. On kuitenkin otettava huomioon sähkömarkkinalain 22 §:n 1 momentti, jonka mukaan vähittäismyyjällä on oltava julkiset sähkönmyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet myös toimitusvelvollisuuden ulkopuolella olevia kuluttajia varten. Hallituksen esityksessä sähkömarkkinalain muuttamiseksi (162/1998 vp.) 22 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan tämän velvollisuuden perustuvan kulutusyödykkeen hinnan ilmoittamisesta markkinoinnissa annettuun asetukseen (1359/1999). Edelleen lain perusteluissa todetaan, että koska sähkön hinta muodostuu monimutkaisemmin kuin tavanomaisten kulutusyödykkeiden hinta, vähittäismyyjän on pidettävä saatavilla myös maksujen määräytymisperusteet, kuten kiinteät ja eri ajankohtien energiamaksut.

Energiamarkkinavirasto katsoo, että kuluttajalle ei kilpailun

Piirros: Anssi Keränen

piirissäkään voida tarjota sopimusta reaaliaikaiseen hinnoitteluun perustuvasta markkinahintaisesta sähkömyyntituotteesta, koska tällöin voimassaolevaa hintaa ei pystytä ilmoittamaan ennen kyseisen hintajakson päättymistä eli kuluttaja ei edes sopimusta solmiessaan tietäisi energiahintaansa. Myös edellisen ajanjakson pörssihintaan perustuva hinnoittelu voi muodostua ongelmalliseksi, koska tällöinkään todellista hintaa ei pystytä etukäteen ilmoittamaan pidemmälle kuin valitun hintajakson päättymiseen asti kerrallaan. Tällöin kuluttajan on myös vaikeaa vertailla hänelle tarjotun kilpailun sopimuksen edullisuutta julkisiin tariffeihin nähden. Muiden kuin kuluttaja-asiakkaiden osalta Energiamarkkinavirasto ei näe estettä kummankin ehdotetun hinnoitteluvaihtoehdon käyttämiselle.

Pörssinoteeraukseen sidottu sähkömyyntituote toimitusvelvollisuuden piirissä

Sähkömarkkinakeskus (Energiamarkkinavirasto) on 23.2.2000 antamassaan päätöksessään (dnro 108/423/99) määritellyt sähkömarkkinalain 21-22 §:n tarkoittaman toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan sähkö vähittäismyyntituotteen tunnusmerkit. Energiamarkkinavirasto katsoo tällaisen vähittäismyyntituotteen tunnusmerkkien täyttyvän, jos 1) tuotteen hinnat ovat julkisia ja eri maksujen voimassaolevat yksikköhinnat on esitetty myyjän julkisessa painetussa hinnastossa, 2) myyjän kaikkien samalla

tuotteella olevien asiakkaiden laskutus perustuu samoihin yksikköhintoihin ja jos yksikköhinnat muuttuvat, ne muuttuvat samanaikaisesti kaikilla kyseisellä tuotteella olevilla asiakkailla, 3) hinnastossa olevat toimitusvelvollisuustuotteet ovat pääsääntöisesti vapaavalintaisia kaikille kyseisellä alueella oleville asiakkailla ja 4) tuotteeseen tehdään pääsääntöisesti vain toistaiseksi voimassa olevia sähkömyyntisopimuksia.

Kaikkien edellä mainittujen neljän tunnusmerkin tulee täytyä, jotta tuote luokiteltaisiin toimitusvelvolliseksi myynniksi. Muussa tapauksessa myynti luokitellaan sähkömarkkinalain 22 §:ssä tarkoitetuista julkisista myyntiehdosta ja -hinnoista poikkeavilla ehdoilla tapahtuvaksi kilpailun piiriin kuuluvaksi myynniksi.

Muuttuvahintaisen sähkömyyntituotteen osalta voimassaolevien yksikköhintojen esittäminen myyjän julkisessa painetussa hinnastossa saattaa muodostua ongelmalliseksi. Ensinnäkin sovellettaessa aiemmalta jaksolta laskettua hintaa, uuden hintajakson alussa saattaa jonkin aikaa olla tilanne, jossa tarkka voimassaoleva hinta ei ole asiakkaan tiedossa. Reaaliaikaisessa hinnoittelussa, jossa tietyn jakson hinta määräytyisi kyseisen jakson aikana muodostuvasta pörssihinnasta, voimassaolevaa hintaa ei voi lainkaan tietää ennen jakson päättymistä. Toiseksi hintatiedot tulee esittää julkisessa painetussa hinnastossa, joten hintojen tiedottaminen pelkästään esim. edellisen jakson laskulla tai www-sivuilla ei riitä täyttämään toimitusvelvollisen myynnin edellytyksiä. Myöskään ai-

noastaan hinnan laskentatavan tai laskukaavan ilmoittamista ilman tarkkaa hintaa ei ole pidettävä riittävänä.

Sähkötalouden lain 25 §:n yksityiskohtaisissa perusteissa (HE 162/1998 vp.) osalta on todettu, että toimitusvelvollisuuden piirissä tehtävät sähkönmyyntisopimukset ovat pääsääntöisesti voimassa toistaiseksi. Koska määräaikaiset sopimukset nähdään lain perusteluiden mukaan ainoastaan erityissopimuksina, vähittäismyyjä ei voi toimitusvelvollisuuden piirissä tarjota sellaista sähkötaloudessa tuotetta, josta sopimukset tehtäisiin aina määräaikaisesti tai asiakkaan valinnan mukaan joko määräaikaisina tai toistaiseksi voimassa olevana.

Sähkötaloudessa mahdollisesti liittyvän hintajaksottaisen itseluennan osalta voidaan katsoa kohtuuttomaksi, jos kuluttajat ja pienkäyttäjät joutuvat toimitusvelvollisuuden piirissä sitoutumaan tavanomaisista ehdoista poikkeaviin ehtoihin. STE 99 –ehtoja sovellettaessa kuluttaja-asiakasta ei voida velvoittaa useampaan kuin kerran vuodessa tapahtuvaan sähkömittarin luentakertaan. Energiamarkkinavirasto katsoo, että osapuolet voivat kuitenkin sopia useammasta luentakerasta, jos kuluttaja hyväksyy menettelyn. Hintajaksottaisen itseluennan sisältävää sähkötaloudessa tuotetta ei voida tarjota toimitusvelvollisuuden piirissä ainoana tuotteena kuluttajille ja

muille vastaaville pienkäyttäjille, vaan ainoastaan yhtenä vaihtoehtona perinteisten tariffien rinnalla.

Kilpailun piiristä toimitusvelvollisuuden piiriin palaavien asiakkaiden osalta sähköyhtiöiden riskinhallinnan kannalta on nähty ongelmaksi, että hintojen noustessa erityisesti suurehkojen asiakkaiden palaisivat yllättäen toimitusvelvollisuuden piiriin. Tähän ongelmaan ei asiakkaiden tasapuolisen kohtelun periaatteen kannalta voida varautua siten, että rajattaisiin tariffien valintamahdollisuus toimitusvelvollisuuden piiriin palaavien muiden kuin kuluttaja-asiakkaiden osalta vain muuttuvahintaiseen tuotteeseen. Energiamarkkinavirasto ei kuitenkaan näe estettä sille, että kilpailun piiristä toimitusvelvollisuuden piiriin palaavien asiakkaiden osalta tariffien valintamahdollisuutta rajataan esimerkiksi pääsulakekoon mukaan. Tällaisia sähkönmyyjän riskien hallintaan perustuvia toimitusehtoja koskevia rajoituksia voidaan pitää oikeutettuina kohtuulliseen hinnoitteluun sisältyvän kustannusvastaavuuden vaatimuksen näkökulmasta.

Lausunto on luettavissa kokonaisuudessaan Energiamarkkinaviraston kotisivuilla osoitteessa <http://www.energiamarkkinavirasto.fi/paatoksia.html>.

Energiamarkkinaviraston lausunto 29.4.2002

Dnro 290/63/2001

Lausunto sähköntuottajan toimittamasta loissähköstä verkonhaltijalle

■ Electrowatt-Ekono Oy on pyytänyt Energiamarkkinavirastolta sähkömarkkinalain perusteella kannanottoa loissähkön toimittamiseen liittyen. Electrowatt-Ekonon lausuntopyynnössä kysytään, että voiko verkonhaltija solmia loistehon toimitussopimuksen vain yhden verkkoalueellaan toimivan tuotantolaitoksen kanssa, jos vain kyseisellä voimalaitoksella on (sijaintinsa ja käytettävissä olevan tekniikan osalta) mahdollisuus pienentää verkonhaltijan muun loistehon kompensoinnin tarvetta ?

Lisäksi lausunnon pyytäjä haluaa vastauksen siihen, että jos loistehon toimitus pienentää verkonhaltijan investointitarvetta, voiko sopimuksessa olla kiinteä komponentti, jos se on suuruudeltaan sellainen, että verkonhaltijan kustannukset eivät ole erilliseen investointiin nähden suuremmat.

Energiamarkkinavirasto katsoo, ettei sähkömarkkinalainsäädäntö aseta estettä sille, että verkonhaltija solmii loissähkön toimitussopimuksen vain yhden verkko-alueellaan toimivan sähkön tuotantolaitoksen kanssa, jos kyseisellä voimalaitoksella on mahdollisuus pienentää verkonhaltijan muun loissähkön kompensoinnin tarvetta ja kyseinen vaihtoehto on niin taloudellisista syistä kuin myös sähköteknisten ja sähkön laa-

tuun liittyvien syiden kannalta tarkoituksenmukainen. Kuitenkin verkonhaltijan tulee valintaa tehdessään olla ehdottoman tasapuolinen eikä verkonhaltija voi perusteella suosia jotain tiettyä sähkön tuotantolaitosta. Lisäksi on huomattava, että verkonhaltijalla ei yleensä ole erityistä velvollisuutta hankkia loissähköä verkkoonsa liittyneiltä sähkön tuottajilta. Jakeluverkonhaltijan kannalta loissähkön hankinta verkkoonsa liittyneiltä sähkön tuotantolaitoksilta on vaihtoehto loissähkön otolle kantaverkosta, omien kompensointikondensaattoreiden asentamiselle verkkoon sekä asiakkaiden ohjaamiselle huolehtimaan itse loissähkön kompensoinnista.

Koska jakeluverkonhaltijan ja sähköntuottajan välisen sopimuksen kompensoinnissa tarvittavan loissähkön tuottamisesta verkonhaltijan verkkoon ei tarvitse perustua mihinkään julkiseen siirtotariffiin, Energiamarkkinavirasto ei ota tarkemmin kantaa sopimuksessa määriteltyihin maksutekijöihin. Energiamarkkinavirasto toteaa, että jakeluverkonhaltijan tulee loissähkön hankintaa koskevilla sopimuksillaan pyrkiä mahdollisimman tehokkaaseen ja taloudelliseen verkon käyttöön.

Energiamarkkinaviraston lausunto 20.6.2002 Dnro 228/63/2001

MAAKAASUMARKKINAT:

Maakaasun taseselvitysmaksu

■ Helsingin Energia pyysi Energiamarkkinaviraston kantaa siihen, voiko kaasun myyjä lisätä taseselvitysmaksun asiakkaan vanhalla sopimuksella ostaman kaasun hintaan.

Gasum Oy on laskenut taseselvitysmaksun koko käytetyn perus- ja lisäkaasun määrän perusteella. Helsingin Energian käsityksen mukaan taseselvitys on ollut perus- ja lisäkaasun osalta jo ennen kaasun pörssi-kaupan alkamista kaasun myyjälle laskutuksen vuoksi tarpeellinen toimenpide, josta on aiheutunut myös kustannuksia. Taseselvitys ei siten Helsingin Energian käsityksen mukaan ole uusi kustannus kaasun myyjälle.

Helsingin Energian ostaessa kaasun ns. vanhalla sopimuksella se ei voi myöskään toimia kaasun myyjänä jälkimarkkinoilla. Tämänkään vuoksi Helsingin Energia ei voi hyväksyä maksua sopimuskaasun osalta, vaikka pörssi-kaupan osalta maksu on perusteltu.

Gasum Oy on todennut, että tasevastuun hoitaminen on edellyttänyt uusien teknisten järjestelmien lisäksi kustannuksia aiheuttavia järjestelyjä ja muutoksia Gasum Oy:n organisaatiossa ja sen toiminnassa. Yhtiö on viitannut mm. Energiamarkkinaviraston päätökseen asettaa yhtiö maakaasumarkkinalain mukaiseen järjestelmävastuuseen. Yhtiö esittää myös, että osa taseselvityksissä tarvittavista palveluista hankitaan ostopalveluna Kaasupörssi Oy:ltä.

Maakaasumarkkinalaki toi mukanaan uuden tehtävän verkonhaltijoille. Lain myötä luotiin edellytykset maakaasun jälkimarkkinoille. Uudessa tilanteessa ei ole pidettävä itsestään selvänä sitä, mistä kaasuerä on peräisin. Maakaasumarkkinalain 2 luvun 3 §:n mukaisilla, siirtopalveluiden saantiin oikeutetuilla asiakkailla, on mahdollisuus ostaa kaasua useilta myyjiltä sekä

myydä hankkimaansa kaasua jälkimarkkinoille. Näistä syistä tarvitaan taseselvitys, jossa selvitetään se, kuinka paljon kaasua kukin asiakas on hankkinut ja miltä myyjältä.

Ns. vanhoilla sopimuksilla maakaasua ostavat asiakkaat voivat myös osallistua jälkimarkkinoille ostajina sekä myyjinä tariffikaasun osalta. Tällaisen asiakkaan mitattua kaasumäärää ei ole välttämättä hankittu suoraan Gasum Oy:ltä, vaan osa kaasusta voi olla jälkimarkkinakaasua. Taseselvitys on tehtävä mm., jotta saataisiin selville Gasum Oy:n osuus mitatusta kaasusta. Näin ollen myös ns. vanhalla sopimuksella kaasua hankkiva asiakas voi aiheuttaa järjestelmävastaavalle yhtiölle taseselvitystarvetta.

Energiamarkkinavirasto toteaa, että siirtovelvollisuutta sovelletaan maakaasumarkkinalain 10 luvun 1 §:n siirtymäsäännöksen mukaan lain 2 luvun 3

EMV:SSÄ TAPAHTUU:

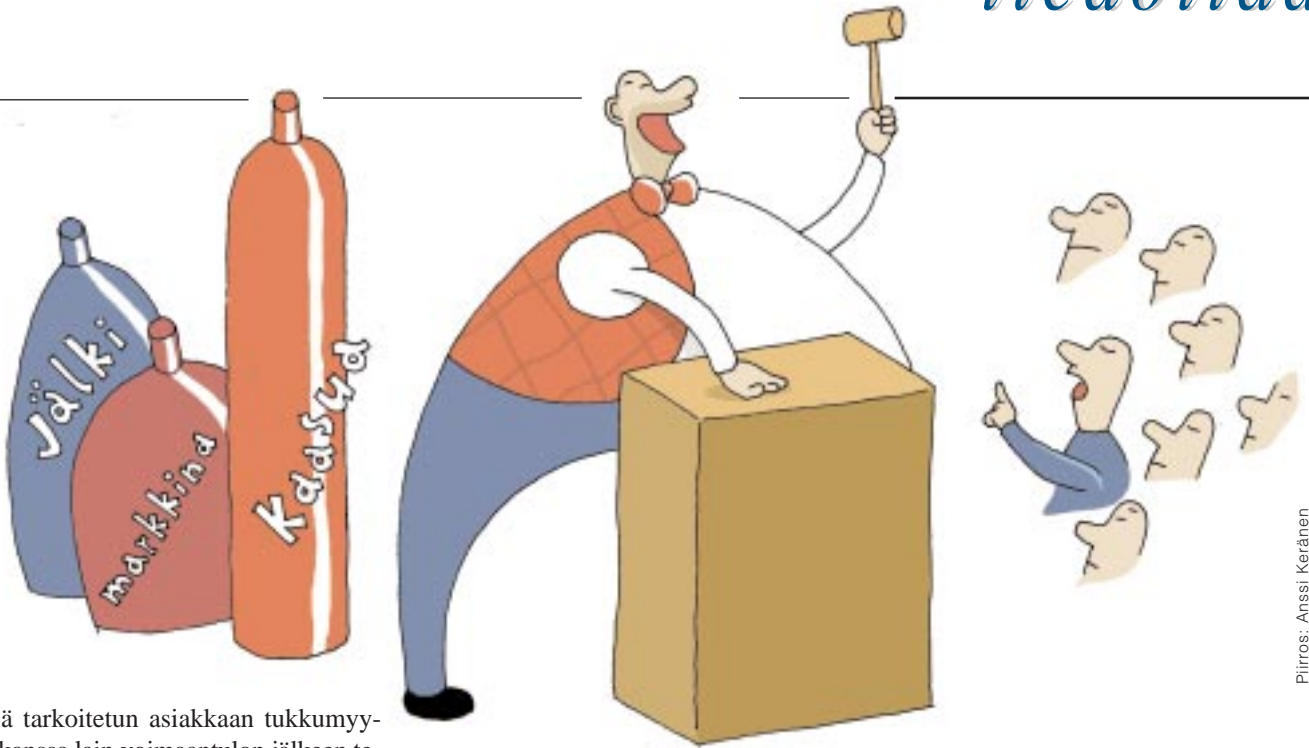
Maakaasuyhtiöiden eriytetyissä tilinpäätöstiedoissa ongelmia

■ Energiamarkkinavirasto on kerännyt maakaasuliiketoimintoja harjoittavien yritysten eriytetyt tilinpäätöstiedot ensimmäisen kerran tilikaudelta 2001. Maakaasumarkkinalain mukaan yhtiöiden on eriytettävä maakaasuverkkotoiminta, maakaasun myynti- ja varastointitoiminta toisistaan sekä maakaasualan kuulumattomista lii-

ketoiminnoista (Mml 5 luku 1 §). Jokaiselle eriytetyille maakaasuliiketoiminnalle on laadittava tilikausittain tuloslaskelma ja tase. Tuloslaskelman ja taseen tulee olla yrityksen kirjanpidosta johdettavissa ja laadittu soveltuvin osin kirjanpitolain säännösten mukaan (2 §). Myös maakaasuliiketoimintaa harjoittava kunnallisen laitoksen tai kuntayhtymän tulee eriyttää kirjanpidollisesti kunnasta ja sille tulee laatia tilikausittain osakeyhtiön tilinpäätöksen kanssa vertailukelpoinen tuloslaskelma ja tase (3 §).

Energiamarkkinaviraston keräämissä maakaasuyhtiöiden vuoden

2001 eriytetyissä tilinpäätöksissä on esiintynyt huomattava määrä ongelmia. Maakaasuliiketoimintaa harjoittavista yhtiöistä noin puolella oli eriyttämisessä puutteita. Tavanomaisempia puutteita oli mm. se, että yhtiöt eivät olleet esimerkiksi eriyttäneet maakaasuliiketoimintoja ollenkaan toisistaan, yhtiöissä ei oltu tehty maakaasun myynnin tasetta, maakaasuliiketoimintoja ei ollut eriytetty kirjanpidollisesti kunnasta, maakaasuverkkopalvelumaksuja ei ollut eriytetty ja maakaasun verkkotoiminnassa ei ole ollut liikevaihtoa tai aloittavia taseita ei ole tehty.

Piirros: Anssi Keränen

§:ssä tarkoitetun asiakkaan tukkumyyn kanssa lain voimaantulon jälkeen tekemään hankintasopimukseen perustuviin maakaasun toimituseriin. Siirtovelvollisuutta sovelletaan sen mukaisesti myös ennen lain voimaantuloa tehdyillä hankintasopimuksella ostettuun maakaasuun, jos maakaasun hinnoittelusta tai hankintasopimuksen mukauttamisesta vastaamaan lain säännöksiä sovi- taan lain voimaantulon jälkeen.

Edellä mainitun pykälän mukaisesti siirtovelvollisuus ei pääsääntöisesti koske ns. vanhoilla hankintasopimuksil-

la hankittua maakaasua. Mainitun 10 lu- vun 1 § ei kuitenkaan rajaa pois mah- dollisuutta soveltaa ns. vanhan hankin- tasopimuksen osapuoleen muita sovel- tuvia maakaasumarkkinallain säännök- siä.

Edellä olevalla perusteella Ener- giamarkkinavirasto katsoo, että Gasum Oy:llä voidaan katsoa olevan oikeus ve- loittaa myös Helsingin Energialta ta- seselvitysmaksua koko sen kaasunhan-

kinnan osalta samoin kuin veloittaa se uuden tariffin perusteella ostavilta asiakkailtaan siirtohinnoittelussaan. Energiamarkkinavirasto toteaa edel- leen, että mm. taseselvityksen hinnoitte- lun, ja sen määrätymisperusteiden, on oltava kaikkiin verkon käyttäjiin nähden tasapuolista ja syrjimätöntä.

*Energiamarkkinaviraston lausunto
 Helsingin Energialle 5.7.2002
 Dnro 15/723/2002*

Energiamarkkinavirasto ei laske vuoden 2001 eriytettyjen tilinpäätösten perusteella taloudellisia tunnuslukuja lainkaan maakaasuyhtiöstä, koska eriyttäminen oli tehty useissa yhtiöissä puutteellisesti. Hallituksen erityksessä eduskunnalle (134/1999) sekä kauppa- ja teollisuusministeriön asetus (973/2000) maakaasuliiketoimintojen eriyttämisestä on määritelty yksityis- kohtaisesti ne periaatteet, joita tulee eriyttämisessä noudattaa. Ener- giamarkkinavirasto on käynnistänyt toimet tavoitteenaan saattaa maakaasuyhtiöiden eriyttäminen lain määrää- mälle tasolle.

Kohtuullisen tuoton ennustetta saa vielä odottaa

■ Energiamarkkinavirasto on eräissä yhteyksissä ilmoittanut siirtyvänsä käyttämään korkoennusteita kohtuulli- sen tuoton arvioinnissa. Asiasta ker- rottiin mm. Energiamarkkinaviraston verkonhaltijapäivillä 30.1.2002. En- simmäinen, vuotta 2003 koskeva kor- koennuste oli tarkoitus julkistaa elo- kuussa 2002, ja ko. ennustetta oli tar-

koitus käyttää vuotta 2003 koskevissa hinnoittelun kohtuullisuutta koskevis- sa päätöksissä.

Ennustemenetelmän käytännön so- veltamisessa ilmenneiden ongelmien takia Energiamarkkinavirasto on kui- tenkin toistaiseksi päättänyt lykätä en- nustemenetelmään siirtymistä. Vuotta 2003 koskevaa korkoennustetta ei siten julkisteta tänä vuonna. Pääoman koh- tuullinen tuotto prosentti arvioidaan hinnoittelun kohtuullisuutta koskevissa päätöksissä kuten tähänkin asti, eli to- teutuneen korkotason mukaisesti.

*Lisätietoja Kari Lavaste,
 puh. 09- 6220 36 14*

henkilöstöuutisia:

■ **Diplomi-insinööri Markku Kinnunen** on nimitetty ylitarkastajan virkaan 14.10.2002 lähtien.

Viraston johto ja sihteeripalvelut

Johtaja Arto Lepistö
Puh. (09) 6220 3616
(13.5-14.10.2002)

Sihtööri Seija Hautamäki
Puh. (09) 6220 3610

Sihtööri Tuija Sell
Puh. (09) 6220 3622

Oikeudelliset asiat

Johtava lakimies Tuula Gottleben
Puh. (09) 6220 3618

Lakimies Märten Hansson
Puh. (09) 6220 3617

Lakimies Anu Mikkonen
Puh. (09) 6220 36 26

Tariffit

Ryhmäpäällikkö Antti Paananen
Puh. (09) 6220 3613

Ylitarkastaja Olli Saloranta
Puh. (09) 6220 3612

Ylitarkastaja Kari Lavaste
Puh. (09) 6220 3614

Ylitarkastaja Tapio Silvennoinen
Puh. (09) 6220 3619

Ylitarkastaja Veli-Pekka Saajo
Puh. (09) 6220 3623

Laskentaekonomi Mari Sipola
Puh. (09) 6220 3620

Verkkoinsinööri Martti Hänninen
Puh. (09) 6220 3624

Palautekuponki:

**Leikkaa tästä ja postita tai faksaa
Energiamarkkinavirastoon
(09) 6221 911**

- Olen uusi tilaaja ja tilaan jatkossa veloitusetta Energiamarkkinavirasto tiedottaa-lehden
- Tilaan veloitusetta uusimman Energiamarkkinavirasto tiedottaa -lehden lisäkappaleita _____ kpl
- Yhteystietoni ovat muuttuneet

Nimi _____

Yhteisö _____

Osoite _____

Energia-
markkinavirasto
maksaa posti-
maksun

Energiamarkkinavirasto

Vastauslähetys

Sopimus 00130/590

00003 Helsinki